

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 1 7 1 4 4 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

BIOTEHNOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

- A) Naloge izbirnega tipa
- B) Strukturirani nalogi izbirnega tipa

Četrtek, 1. junij 2017 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik HB ali B, radirko, šilček, ravnilo z milimetrskim merilom in računalno.

Kandidat dobi list za odgovore.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Rešitev nalog v izpitni poli ni dovoljeno zapisovati z navadnim svinčnikom.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na list za odgovore).

Izpitna pola je sestavljena iz dveh delov, dela A in dela B. Časa za reševanje je 90 minut.

Izpitna pola vsebuje 40 nalog izbirnega tipa v delu A in 2 strukturirani nalogi izbirnega tipa v delu B. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 50, od tega 40 v delu A in 10 v delu B. Vsaka naloga v delu A je vredna 1 točko, v delu B pa 5 točk.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** tako, da obkrožite črko pred pravilnim odgovorom. Sproti izpolnite še **list za odgovore**. Vsaka naloga ima samo **en** pravičen odgovor. Naloge, pri katerih bo izbranih več odgovorov, in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 3 prazne.

A) NALOGE IZBIRNEGA TIPA

1. Tehnologija rekombinantne DNK je postopek, ki ga uporabljajo za proizvodnjo številnih medicinsko pomembnih proteinov. Eden izmed njih je tudi inzulin. Tehnologijo rekombinantne DNK so razvili:
  - A pred odkritjem restrikcijskih endonukleaz.
  - B po odkritju restrikcijskih endonukleaz.
  - C po odkritju verižnega pomnoževanja odseka DNK s polimerazo (PCR).
  - D pred odkritjem nukleinskih kislin.

2. Kaj od naštetega je biokonverzija?
  - A Destilacija vina.
  - B Sterilizacija bioreaktorja.
  - C Liofilizacija biokulture.
  - D Gojenje rastlin v sterilnih, »in vitro« razmerah.

3. Virus, namenjen proizvodnji atenuiranega virusnega cepiva, se mora razmnoževati
  - A lizogeno.
  - B litično.
  - C s konjugacijo.
  - D s cepitvijo.

4. Na sliki je prikazana rast bakterij v tekočem gojišču. Kateri odgovor prikazuje pravilno potrebo bakterije po kisiku?

(Vir: <http://zanimljivosti.net/edukativno/hemijski-uslovi-za-razvoj-mikroorganizama/>. Pridobljeno: 2. 5. 2016.)

	1	2	3	4
A	Obligatni aerob	Mikroaerofilni organizem	Aerotoleranta	Obligatni anaerob
B	Obligatni aerob	Obligatni anaerob	Mikroaerofilni organizem	Aerotoleranta
C	Obligatni anaerob	Aerotoleranta	Mikroaerofilni organizem	Obligatni aerob
D	Aerotoleranta	Mikroaerofilni organizem	Obligatni aerob	Fakultativni aerob

5. Kateri od naštetih organizmov se razmnožujejo samo nespolno?

- A Kvasovke.
- B Nitaste glive.
- C Bakterije.
- D Glive sluzavke.

M 1 7 1 4 4 1 1 1 0 5

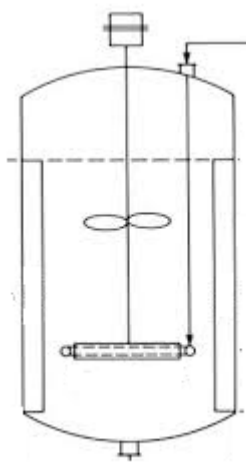
6. Oseba si je poškodovala koleno in zdravniki so se odločili za zdravljenje poškodovanega sklepnega hrustanca s presaditvijo gojenih hrustančnih celic. Zavračanje presadka je glavni problem pri presajanju tkiva in organov. Katero vrsto celic bi uporabili za zdravljenje poškodb sklepnega hrustanca?
- A Alogene hrustančne celice darovalca, ki je s pacientom v sorodu.
  - B Avtologne hrustančne celice.
  - C Heterologne hrustančne celice tkivno skladnega darovalca.
  - D Krvne matične celice sorodnika.
7. Razgradnjo beljakovin katalizirajo encimi. V katero skupino uvrščamo te encime?
- A Hidrolaze.
  - B Oksidoreduktaze.
  - C Ligaze.
  - D Transferaze.
8. Za pripravo gojišč potrebujemo fiziološko raztopino. Kolikšno maso NaCl moramo zatehtati za pripravo 10 kg raztopine?
- A 0,9 g
  - B 9 g
  - C 90 g
  - D 900 g
9. Shranjeno imate biokulturo bakterij, ki jo želite uporabiti za bioproces. Bojite pa se, da je pri shranjevanju prišlo do okužbe biokulture s plesnijo iz rodu *Rhizopus*, ki izloča encim amilazo. Kako bi ugotovili, ali je prisotna ta plesen? Biokulturo bi precepili na gojišče ter ji dodali indikator in
- A glukozo.
  - B škrob.
  - C aminokislino.
  - D beljakovino.
10. Pred začetkom bioprocesa moramo substrat sterilizirati. Substrate, ki vsebujejo termolabilne sestavine, steriliziramo s/z:
- A sterilizacijo s suho paro.
  - B membransko filtracijo.
  - C avtoklaviranjem.
  - D suho sterilizacijo.

11. V mikrobiološki banki ste kupili liofilizirano kulturo *Streptococcus thermophilus*. Pred inokulacijo v industrijski bioreaktor morate kulturo čim prej namnožiti v obogatitvenem gojišču. Pri kateri temperaturi boste inkubirali bakterije, da boste v čim krajšem času namnožili zeleno število celic bakterij?

- A Pri 20 °C
- B Pri 30 °C
- C Pri 37 °C
- D Pri 42 °C

12. Na sliki je bioreaktor. Kateri od naštetih biotehnoloških procesov lahko poteka v bioreaktorju na sliki?

- A Proizvodnja bioplina.
- B Proizvodnja vina.
- C Proizvodnja kisa.
- D Proizvodnja jogurta.

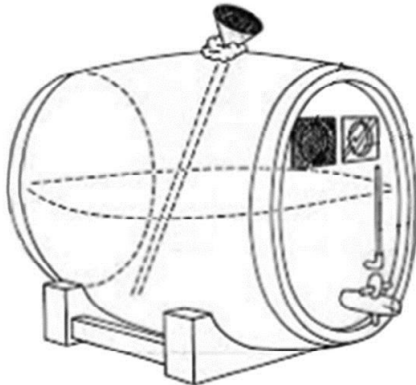
M 1 7 1 4 4 1 1 1 0 7

13. V bioreaktorju z mehanskim načinom mešanja so vgrajena mešala. Kako se imenuje mešalo na sliki?

(Vir: <http://www.sloteh.si/mesala/industrija/>. Pridobljeno: 2. 5. 2016.)

- A Diskasto mešalo.
  - B Vijačno mešalo.
  - C Rusthonova turbina.
  - D Propelersko mešalo.
14. Na sliki je prikazan bioreaktor, s katerim lahko proizvedemo kis. Kakšen tip bioreaktorja je prikazan na sliki?

(Vir: <http://studentski.net/gradivo/>. Pridobljeno: 2. 5. 2016.)

- A Aeroben s polnilom in z mešanjem.
- B Anaeroben s polnilom in z mešanjem.
- C Aeroben z mešanjem in aktivnim prezračevanjem.
- D Aeroben brez mešanja in brez prezračevalnika.

15. V bioreaktor doteka gojišče pod visokim pritiskom. Pred vstopom v bioreaktor je vgrajena naprava, ki meri pretok tekočin. Kako se imenuje ta naprava?

- A Bourdonova cev.
- B Venturijeva cev.
- C Termistor.
- D Bimetal.

16. Obkrožite pravilno trditev.

- A Količino ogljikovega dioksida lahko merimo s pomočjo infrardečega senzorja in elektrokemijskega senzorja.
- B Količino ogljikovega dioksida lahko merimo s pomočjo infrardečega senzorja in viskozimetra.
- C Vrednost pH merimo z elektrodo, ki deluje na principu merjenja električne napetosti med anodo in katodo.
- D V pH-elektrodi sta anoda in katoda med seboj povezani.

17. Biosenzor za glukozo ima med drugim tudi te sestavne dele:

- A pH-elektrodo, encim glukazo in neprepustno zunanjo membrano.
- B kisikovo elektrodo, encim glukozna permeaza in prepustno zunanjo membrano.
- C kisikovo elektrodo, encim glukozna oksidaza in prepustno zunanjo membrano.
- D pH-elektrodo, encim glukozna oksidaza in prepustno zunanjo membrano.

18. Na sliki je prikazan merilnik. Katero kemijsko, fizikalno ali biološko veličino lahko merimo?

(Vir: <http://www.marconi.sk/?katid=76>. Pridobljeno: 2. 5. 2016.)

- A Tlak.
- B Koncentracijo ogljikovega dioksida.
- C Viskoznost.
- D Temperaturo.

M 1 7 1 4 4 1 1 1 0 9

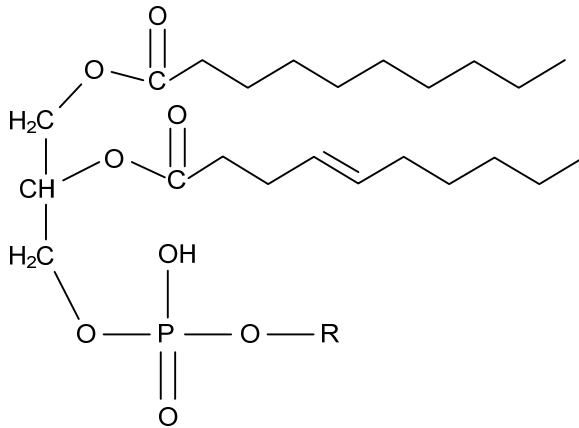
19. Na koncu biotehnoške proizvodnje faktorja VIII (antihemofilni faktor A, ki pomaga pri strjevanju krvi) sledi postopek izolacije. V laboratorijih lahko faktor VIII izolirajo s/z:
- A ekstrakcijo z organskimi topili.
  - B sedimentacijo.
  - C ultrafiltracijo.
  - D destilacijo z vodno paro.
20. S HPLC (tekočinsko kromatografijo visokih ločljivosti) določate koncentracijo bioprodukta v vzorcu fermentacijske brozge. Vzorec ustrezno pripravite in ga injicirate v aparaturo. Kako boste ugotovili količino bioprodukta v vzorcu?
- A Vzporedno bomo injicirali standardno raztopino znane koncentracije.
  - B Izmerili bomo retenzijski čas vzorca bioprodukta.
  - C Izračunali bomo retenzijski faktor bioprodukta.
  - D Na grafu bomo primerjali površini kromatografskih vrhov standardne raztopine in bioprodukta.
21. Obratna osmoza je membranski proces, ki poteka
- A pri normalnem zračnem tlaku.
  - B pri znižanem tlaku.
  - C v vakuumu.
  - D pri zvišanem tlaku.
22. Molekularna destilacija se uporablja za ločevanje in čiščenje visokomolekularnih termolabilnih snovi. Postopek se izvaja:
- A v vakuumu in pri čim višji temperaturi.
  - B v vakuumu in pri čim nižji temperaturi.
  - C pri zvišanem tlaku in sobni temperaturi.
  - D pri zvišanem tlaku in čim nižji temperaturi.
23. Pri biološkem čiščenju vode se ta očisti s pomočjo mikroorganizmov. Kot odpadke po čiščenju ostane aktivno blato. Katera trditev **NE** drži za aktivno blato?
- A Aktivno blato vsebuje poleg bakterij tudi enocelične in mnogocelične protiste in živali.
  - B V aktivnem blatu so bakterije vezane na organske in anorganske delce.
  - C Aktivno blato je popolnoma neškodljivo in ga lahko uporabljamo kot ekološko gnojilo.
  - D Aktivno blato se uporablja kot material za pripravo odlagališča odpadkov ali kot gorivo v sežigalnici.

24. Rastline, posajene v onesnažena tla, iz tal najlaže odstranijo:
- A nafto in bencin.
  - B celulozo in glikogen.
  - C nitrate, fosfate in težke kovine.
  - D antibiotike, herbicide in detergente.
25. Z vnosom določenega antigena (cepiva) v telo povzročimo nastanek specifičnega imunskega odziva. Če antigene pomešamo z nekaterimi nespecifičnimi snovmi (adjuvansi), je imunski odziv še močnejši oz. hitrejši. Katera od naštetih snovi se tudi uporablja kot adjuvans?
- A Glukoza.
  - B Aluminijski fosfat.
  - C Bakrov sulfat.
  - D Natrijev klorid.
26. Kateri mikroorganizmi so pri industrijski proizvodnji citronske kisline sposobni proizvajati največ citronske kisline?
- A Striktni anaerobi.
  - B Striktni aerobi.
  - C Mikroaerofili.
  - D Aerotolerantni.
27. Pri biotehnološkem postopku proizvodnje kisa poteka očetnokislinsko vrenje. Katera kemijska reakcija ponazarja očetnokislinsko vrenje?
- A $C_6H_{12}O_6 \rightarrow 2C_2H_5OH + 2CO_2 + H_2O + 2ATP$
  - B $C_2H_5OH + O_2 \rightarrow CH_3COOH + H_2O + 2ATP$
  - C $CH_3CH_2COOH + 0,5 H_2O \rightarrow 1,75CH_4 + 1,25CO_2$
  - D $C_6H_{12}O_6 \rightarrow 2CH_3 - CHOH - COOH$
28. Pri proizvodnji vina dodamo biokulturo, ki spremeni substrat. Biokultura za delovanje potrebuje energijo. Katero snov uporablja biokultura kot vir energije?
- A $C_6H_{12}O_6$
  - B CH_3CH_2OH
  - C CO_2
  - D $CaCO_3$

29. Sestavni del katere strukture v celici je spodnja molekula?

(Vir: <https://en.wikipedia.org>. Pridobljeno: 22. 2. 2016.)

- A Membrane.
 B Ribosoma.
 C mRNK.
 D Histona.
30. V procesu podvajanja se na vodilni verigi neprekinjeno sintetizira komplementarna DNK. Zastajajoča veriga se sintetizira po delih. Tvorbo manjkajočih fosfodiesterskih vezi med Okazakijevimi fragmenti katalizira encim
- A DNK helikaza.
 B RNK giraza.
 C RNK polimeraza.
 D DNK ligaza.
31. Enostavne posttranslacijske modifikacije heterolognih proteinov, proizvedenih v bakteriji, potekajo v
- A endoplazemskem retiklu.
 B Golgijevem aparatu.
 C citoplazmi.
 D jedru.
32. Vedno pogosteje se pri zdravljenju rakavih obolenj uporabljajo metode genskega zdravljenja. Ena od njih je tudi metoda, pri kateri uporabljamo miRNK («antisense» RNK). S to metodo motimo enega ključnih procesov v rakastih celicah. Kateri proces motimo?
- A Transformacijo.
 B Transkripcijo.
 C Replikacijo.
 D Translacijo.

33. Za ločevanje gensko spremenjenih od gensko nespremenjenih rastlin paradižnika v paradižnik vnašajo:
- A žlahtne kovine, predvsem zlato in platino.
  - B selekcijske gene.
  - C fluorescenčna barvila.
  - D glikogen.
34. Katera je najpogostejša posredna metoda vnosa želenega gena pri rastlinah?
- A Vnos s Ti-plazmidom bakterije *Agrobacterium tumefaciens*.
  - B Elektroporacija.
  - C Biolistika.
  - D Vnos z adenovirusom.
35. Če je okvarjen gen, ki sodeluje v oksidativni fosforilaciji pri celičnem dihanju, ga bo sin podedoval
- A po materi.
  - B po očetu ali po materi.
  - C po očetu.
  - D le v primeru, da imata oba starša okvarjeni gen.
36. Opravljali ste poskuse z gensko spremenjenimi celicami ledvic. Po končanih poskusih morate celice in gojišča uničiti. Kako boste to storili?
- A Celice in gojišča lahko odnesemo v naravo, npr. v gozd, in jih tam pustimo, saj se celice v naravi ne morejo razmnoževati in hitro propadejo ter tako postanejo nenevarne.
  - B Celice in gojišča pustimo v laboratoriju, dokler se gojišče ne izsuši, in jih nato brez tveganja za okolje odložimo v organske odpadke.
  - C Celice in gojišča odložimo v posebne posode za nevarne odpadke, ki jih odpeljemo v obrate za predelavo organskih odpadkov.
  - D Celice in gojišča toplotno obdelamo in s tem uničimo vse celice, šele nato lahko neškodljivo odstranimo iz laboratorija.
37. Faza 1 kliničnega preskušanja zdravil (varnost zdravil) poteka **običajno** na:
- A laboratorijskih živalih ali živalskih celičnih kulturah.
  - B ženskih prostovoljkah, mlajših od 18 let.
  - C moških prostovoljcih, starejših od 18 let.
  - D otrocih v zadnjem stadiju bolezni, brez možnosti okrevanja.

M 1 7 1 4 4 1 1 1 1 3

38. Nacionalni referenčni laboratorij je tisti, ki:
- A opravlja le hitre komercialne teste in na njihovi osnovi podaja rezultate.
  - B potrjuje rezultate akreditiranih laboratorijev in podaja končne rezultate analiz.
  - C opravlja izključno tiste analize, ki zahtevajo varnostne ukrepe 3. stopnje.
  - D ne sme sodelovati z inšpekcijskimi službami in naročniki analiz.
39. V biotehnologiji in medicini se pogosto postavljajo etična vprašanja. Večino etičnih vprašanj rešuje/-jo
- A etične komisije.
  - B laboratoriji sami z internimi pravili.
  - C strokovnjaki s pravilniki in prepovedmi.
  - D vsak posameznik glede na svoje etično prepričanje.
40. V sojo so vnesli gen za sintezo insekticida. Katerih proizvodov iz take soje **NI** treba deklarirati/ označiti kot GSO?
- A Sojine omake.
  - B Salame z dodatkom 3 % sojinih beljakovin.
  - C Proizvodov z manj gensko spremenjene soje, kakor je zakonsko dovoljena vsebnost.
  - D Sveže soje za krmo živali.

B) STRUKTURIRANI NALOGI IZBIRNEGA TIPA

1. naloga: Pripravljalni procesi v biotehnologiji

Pred pričetkom gojenja kulture moramo pripraviti ustrezen substrat, namnožiti biokulturo in pripraviti bioreaktor.

- 1.1. V gojišče dodate vir dušika. Zakaj je pomemben dušik v gojišču?
- A Ker je sestavina aminokislin in proteinov, purinov, pirimidinov in nukleinskih kislin, peptidoglikana in hitina ...
  - B Ker je sestavina vseh organskih spojin in encimov ter sprejemnik elektronov ...
  - C Ker je sestavina nukleinskih kislin, fosfolipidov, nekaterih kislin in je energijska rezerva, signalna molekula.
  - D Ker je encimski aktivator, potreben za transport pri halofilih, je sestavina ATP in klorofila, aktivator kinaz, vir energije.
- 1.2. V gojišče za gojenje kulture dodate 0,5 % glukoze. Koliko glukoze morate zatehtati, če želite pripraviti 2 kg gojišča?
- A 0,1 g
  - B 1 g
  - C 10 g
  - D 100 g
- 1.3. Primer kemijsko definiranega gojišča je:
- A hranilni agar.
  - B krvni agar z dodano kunčjo krvjo.
  - C gojišče z ovseno moko, s peptonom, s škrobom in z glukozo.
  - D gojišče za gojenje živalskih celic z dodatkom seruma.
- 1.4. V epruveti imate 10 mL revitalizirane kulture. Koliko inokuluma dobite, če stopenjsko pripravljate inokulum v 4 stopnjah? Pri tem upoštevajte, da namnožena kultura prejšnje stopnje predstavlja 10 % inokuluma v naslednji stopnji.
- A 1000 mililitrov.
  - B 10 litrov.
  - C 100 litrov.
  - D 1000 litrov.

M 1 7 1 4 4 1 1 1 1 5

1.5. Kateri način shranjevanja je najbolj primeren za shranjevanje živalskih celic?

- A Shranjevanje v tekočem dušiku.
- B Shranjevanje na agarnem gojišču v hladilniku.
- C Liofilizacija.
- D Sušenje celic v vakuumskem sušilniku.

2. naloga: Kvasovke

Kvasovko *S. cerevisiae* lahko uporabljamo za proizvodnjo različnih biotehnoloških proizvodov. Lahko uporabimo izolirane iz narave, selekcionirane na določeno lastnost, ali gensko spremenjene.

2.1. Obkrožite proizvode, pri katerih sodeluje kvasovka *S. cerevisiae*.

- A Sir, kisló mleko, pivo, vino.
- B Inzulin, citronska kislina, pekovski kvas, pivo.
- C Vino, kisló mleko, kruh, pivo.
- D Jabolčnik, potica, pivo in inzulin.

2.2. Proizvajati želite kvasno biomaso. Katera vrstica v preglednici prikazuje ustrezne pogoje za gojenje kvasne biomase?

	Prisotnost zraka/kisika	Vir energije v gojišču	Tip bioreaktorja
A	+	Nitrati, urea, škrob	Aeroben s prezračevanjem in brez mešanja
B	+	Glukoza, saharoza, fruktoza	Aeroben s prezračevanjem in z mešanjem
C	–	Maščobe, laktoza, škrob	Anaeroben brez mešanja in brez prezračevanja
D	–	Glukoza, saharoza, fruktoza	Anaeroben z mešanjem in brez prezračevanja

2.3. Kvasovke se običajno razmnožujejo s/z

- A cepitvijo.
- B brstenjem.
- C mitozo.
- D mejozo.

2.4. V kvasovko *S. cerevisiae* želimo vnesti gen za tvorbo terapevtskega proteina. Kateri način vnosa genov v celico **NI** uporaben?

- A Biolistika.
- B Elektroporacija.
- C Vnos z adenovirusi.
- D Mikroinjiciranje.

2.5. S katero številko je označena epruveta, ki najbolje prikazuje rast gensko spremenjenih kvasovk v tekočem gojišču?

(Vir: <http://zanimljivosti.net/edukativno/hemijski-uslovi-za-razvoj-mikroorganizama/>. Pridobljeno: 2. 5. 2016.)

- A 1
- B 2
- C 3
- D 4

Prazna stran

Prazna stran

Prazna stran